

Izhaja vsak delavnik popoldne

CENE PO POŠTI:

za celo leto K 144.—
za pol leta K 72.—

NOVIČAS

Uredništvo in upravnništvo v Kopitarjevi ulici št. 6 — Telefon
uredništva št. 50 — Telefon
upravnništva št. 328

CENE PO POŠTI:

za četrt leta K 36.—
za en mesec K 12.—

V UPRAVI STANE MESEČNO K 10.—

DELAVSKI LIST

POSAMEZNA ŠTEVILKA 80 VIN

Pisma iz Italije.

4. Vtisi iz rimskega parlamenta.

Rim, avgusta 1921.

Rimski parlament je poln zanimivosti. Na desnici dviga oče fašistov, Mussolini, svoje temno čelo in oznanja vihar. Bil je do leta 1915. vodja radikalnega krila v socialistični stranki in glavni urednik »Aventija« in njemu se je v veliki marksistični gorečnosti posrečilo, iztisniti reformistično skupino Bissolatti-Labriola iz stranke. Leta 1915. pa je uskočil v D'Annunzijevo tabor in strastno agitiral za vojno. Še sedaj se rad pobaha, da je bil sodelovalec. Ko je pred kratkim neki socialist razvijal nazore socialistične stranke, se mu je med splošnim smehom porogal Mussolini: »Molčite, gospod kolega, saj sem vas te reči jaz navadil, saj sem jaz oče vaših idej!« Trideset mladih volkov, sedi nepremično, brado naslonjeno na pesti in jih kroti z obrvmi in srditimi očmi, če se spopadejo s socialisti tako hudo, da bi mogli priti pred kazensko sodišče. Sijajen govornik je in duhovit mož, pravijo.

Mlad politik mi je označil vodilne italijanske moči tako-le: »Nas Italijane vladajo Nemci po duhu.« Če opazujete gošpoda Giolittija, bodele pritrtili. Leden, miren, ne razburja se, zato vlada. Komunističen poslanec — menda je bil Graziani — ga je srdito napadal, ko je bil Giolitti še ministrski predsednik. Glavo naslonjeno ob dlan je od strani mirno opazoval govornika. Ta je prišel v ogenj in je začel psovati: »...vi ste krivi požigov, umorov, vi ste krivi proletarskih žrtev, na vašo glavo naj pade kri italijanskih komunistov!«

Giolitti: »To že ne!« (Smeh.)

Oni nadaljuje: »Kar se je zgodilo po naši deželi, tega človeški jezik izraziti ne more, tako grozno je. Vi, ekselencija, ste hoteli preprečiti socialno revolucijo proletarijata...«

Giolitti: »To pa žel!« Ploskanje, smeh, komunistu je sapa zaprlo. — Nobenemu Italijanu ne pride na misel, da bi radi »državnih interesov« zapirali komuniste.

Včasih zašumi po hodnikih strgana sušana Don L. Sturza, političnega tajnika ljudske stranke. Živahen, slok mož s sladkim obrazom, Sicilijanec, duša ljudske stranke. Do njega ni lahko prodreti, saj ima prost dostop do njega le 10 poslancev ljudske stranke. Menda dela z vso paro na to, da bi prišlo jeseni do koalicije s socialisti, da bi skupno izvedli vrsto socialnih reform. Tudi socialistični voditelj Turati je temu naklonjen. Veliko pozornost je vzbudil v zbornici njegov govor, v katerem je poudarjal, da obstoji med ljudsko stranko in socialisti gotova skupnost interesov. (Medklic: Pipi in Pus na oklicih! Pipi imenujejo ljudsko stranko, Partito Popolare, PUS je po Partito Ufficiale Socialista). Drugi dan sem videl plakat: Gospod Sturzo v talarju in gospa Turati se držita pod pazduho in se ljubeznivo gledata. Zadaj vstaja solce z napisom: Riforme sociali. Vse zakonske zadržke sporočite Zvezi fašistov.

V Italiji je velika gledališka kriza. Gledišča delajo s tako zgubo, da bodo morali precej omejiti predstave. Resni ljudje trdijo, da je ta kriza izbruhnila 11. junija, ko je bil otvoren rimski parlament.

Tam zadaj na levi, visoko na zadnjih sedežih, sede jugoslovanski poslanci. Od tam zre energična glava dr. Wilfana na zbornico, tam se šček, (»il seminarista«) pogovarja z nekom na galeriji in tam se črni valovita brada dr. Podgornika. Poslanec Lovrenčiča pa danes ni, kdovekje intervenira pri ministrih, pri državnih podtajnikih, pri uradu za odrešene zemlje... Silno vroče je, parlamentarna restavracija je polna, zbornica zeha. Debeloglavi Mussolini se ziba na cesto; sit je teatar, žejen piva. Jaz tudi. Adijo! Sincerus.

Neresnična vest o operaciji kralja Aleksandra.

Belgrad, 21. avgusta. (Presbiero.) Vest, ki jo je objavila »Politika« v svoji številki od 20. avgusta, da je bil Nj. Vel. kralj operiran, je brez podlage.

Proglas kralja Aleksandra.

Belgrad, 21. avgusta. Presbiero objavlja uradno sledeči proglas Nj. Vel. kralja Aleksandra I. na narod:

Mojemu dragemu narodu!

Zlomljen od velikih naporov, ki jih je od njega zahtevala poverjena Mu služba narodu in domovini, je izdihnil Moj mili roditelj Nj. Veličanstvo kralj Peter I. Svojo plemenito dušo.

Niti pod najtežjimi udarci usode ni Moj oče omahoval v svoji zvestobi narodu zaobljubljeni misli.

On je v dneh največjih izkušenj in nesreč obvaroval vero v lepšo bodočnost naroda.

Skupno z narodom je krčil pota, ki so dovedla do vstajenja narodne zmagaje in slave.

Pod Njegovim modrim vladanjem, ki je imelo namen, da ves narod vzbudi v vname za veliki ideal osvobojenja in ujedinjenja naroda, da pridobi zanj simpatije in pomoč bratskega ruskega naroda ter velikih prosvetljenih zavezniških držav na zapadu, je bilo izvršeno zgodovinsko delo osvobojenja in ujedinjenja Srbov, Hrvatov in Slovencev v veliko narodno državo.

Ko je dočkal to največjo nagrado Svojega vsemočnega Boga za brezprimernostne žrtve Svoje in Svojega naroda, s katerim je delil zlo in dobro, je Moj vzvišeni roditelj zaprl Svoje oči.

Ko stopam po čl. 56. državne ustave na izpraznjeni prestol ter sprejemam kraljevsko oblast v svoje roke, objavljam Svojemu dragemu narodu, da hočem zvest idealom Svojega roditelja čuvati ustavne svoboščine in prava državljanov, ščititi državno edinstvo in bdeti nad pridobitvami naroda, ki so Mi bile izročene v varstvo.

Oviran radi boleznimi, da pridem na pogreb Svojega roditelja in da vršim kraljevo oblast, pooblaščen na podlagi člena 58 ustave Svoj ministrski svet, da Me zastopa v izvrševanju kraljeve oblasti po Mojih navodilih do Mojega povratka v domovino.

Slava Njegovemu Veličanstvu kralju Petru I. in mir Njegovim plemeniti duši!

Živel narod Srbov, Hrvatov in Slovencev!

Dano v Parizu, sedemnajstega avgusta leta tisočdevetstoedenindvajsetega.

Aleksander s. r.

Slede podpisi vseh ministrov.

Kralj Peter na mrliškem odru.

Belgrad, 21. avgusta. Snoči ob 9.30 so prišli člani kraljeve družine v saborno cerkev. Danes popoldne je bila družina pokojnega kralja pol ure pri katalfalku. Žvečer ob 10. uri so zaprli kraljevo krsto ob prisotnosti kraljeve družine in vlade. Kraljeva družina odide v Topolo in ostane tam do torka. V torek bo imel patriarh zadušnico. V sredo jutraj odpotuje knežinja Jelena in kneza Arzen in Pavel v Pariz.

Belgrad, 21. avgusta. Lafeta, na kateri bodo prepeljali iz cerkve do kolodvorov truplo velikega kralja, je s solunske fronte bila je v vseh bojih, med drugim na postojankah pri Bosni, Banjici, na Gorničevu, na Lovičkoj Kosi, na Čukah, na Koti 378, pred ofenzivo samo pa se je nahajala na postojanki Šipke pri selu Budimiru v prvi armiji.

Pri prodiranju naših čet je lafeta došla do Subotice. Za vojne je bilo raz nje oddanih 16.000 topovskih strel in poleg nje je padlo 6 topničarjev. Med pogrebnišnim prevozom bo lafeto vlekle spredaj na vrveh, prevlečeni z državno trobojnico, 60 vojakov pehotne garde, zadaj pa bo pridržavalo lafeto 40 vojakov konjeniške garde. Na ta način se vrši pogreb tudi grških in angleških kraljev. Po pogrebu bodo lafeto izročili narodnemu muzeju.

Belgrad, 21. avgusta. Danes popoldne so čuvali kraljevi oder od 14. do 15. ure invalidi, od 15. do 16. ustaši iz leta 1875., od 16. do 17. četniki, od 17. do 19. pa mornarji. Poleg tega so bili za častno stražo tudi gojenci vojne akademije in rezervni častniki.

Žalna seja skupščine.

Belgrad, 20. avgusta. Žalna seja narodne skupščine se je začela danes ob 17.15. Prisotni so bili vsi člani vlade in mnogi poslanci, oblečeni strogo v črno. Predsednik dr. Ribar otvori sejo. Tajnik dr. Janjič čita akt kraljevske vlade o smrti kralja Petra, naslovljen na narodno skupščino. Skupščina je čitanje tega akta poslušala stoječ in se odzvala z navdušenimi klici: »Slava kralju Petru«. Potem je imel predsednik skupščine dr. Ribar daljši govor, v katerem je orisal življenje pokojnega kralja, njegovo veliko ljubezen do ljudstva in njegove zasluge za uedinjenje SHS. Njegov govor so vsi poslanci poslušali stoje in ko je končal so navdušeno klicali: Živio kralj Aleksander! Za njim je govoril Pašić in javil, da kralj Aleksander v sled bolezni ne more priseči kot določuje ustava, kar je skupščina vzela na znanje. Nato je skupščina sklenila, da se da blagopokojnemu kralju naziv: Peter Veliki Osvoboditelj in da se mu postavi v Belgradu spomenik.

Izpraznitev Pečuha.

Mažarsko čete zasedajo izpraznjeno ozemlje.

Budimpešta, 21. avgusta. Po vestih iz Pečuha je razpoloženje prebivalstva mirno. Srbski polkovnik Gjorgjević je včeraj razorožil četo komunistov in prepovedal vse politične manifestacije in zborovanja.

Budimpešta, 21. avgusta. Iz Szegedina javljajo, da so mažarske čete dne 21. t. m. ob 5. uri jutraj prekoračile demarkacijsko črto.

Budimpešta, 21. avgusta. Mažarski korespondenčni urad javlja iz Szegedina, da je oddelek mažarskega orožništva in policije v nedeljo ob petih prekoračil demarkacijsko črto, ob šestih pa vkorakal v Kis Zombor.

Budimpešta, 21. avgusta. Mažarski korespondenčni urad javlja iz Kapošvara: Szegedinski trikot so zasedle mažarske čete, ki jih je prebivalstvo navdušeno pozdravljalo.

AVSTRIJA IN MAŽARSKA.

Budimpešta, 21. avgusta. Po vestih iz Šopronja je kulturno združenje tamošnjih Hrvatov odločno protestiralo pri generalu Hamelinu zoper predajo Zapadne Mažarske Avstriji. Izročili so mu tudi spomenico, kjer zahtevajo, naj se pred evakuacijo izvede plebiscit.

Budimpešta, 21. avgusta. Zveza narodnih udruženj je sprejela resolucijo, v kateri zahteva narodno akcijo, s katero naj bi se mažarska vlada prisilila, da uporabi represalije proti Avstriji. Resolucija zahteva nadalje, naj se takoj zapre meja in prekinejo diplomatski odnosi z Avstrijo.

Bolezen kralja Aleksandra

Belgrad, 21. avg. Poročilo o zdravstvenem stanju Nj. Vel. kralja Aleksandra od 18. t. m.: Zdravstveno stanje je zadovoljujoče. Jutranja temperatura 38, večerna 38.5. Odtok z bočne strani še traja. Podpisi zdravnikov.

Belgrad, 21. avg. Poročilo o zdravstvenem stanju Nj. Vel. kralja od 20. t. m.: Zdravstveno stanje je neizpremenjeno. Jutranja temperatura 38, večerna 36.6. Žila 102.

Stojan Protić.

Zagreb, 20. avgusta. Kakor javljajo tukajšnji listi, se je g. Stojan Protić, ministrski predsednik na razpoloženju, tekom včerajšnjega dne vrnil s Plitvičkih jezer v Zagreb. Govoril je z več političnimi osebnostmi, zvečer pa odpotoval z brzovlakom v Belgrad, da bo mogel pravočasno priti na pogreb kralja Petra. G. Protić je izjavil, da je pripravljen, ako ne bi bilo nepredvidenih zaprek, da bo začetkom septembra zopet prišel v Zagreb, ko se bo sestal velik del zastopnikov Hrvatske na konferenci, kateri se bodo predložili v reševanje dosedanjih rezultatov političnih konferenc in kateri se bo staval predlog, da poslanci hrvatskih strank začno zopet aktivno delovati v parlamentu.

Stavka rudarjev na Francoskem.

Pariz, 22. avgusta. (Wolff.) Kakor poroča »Echo de Paris« iz Lilla, so rudarji, katerim nameravajo znižati plače, stopili v obrambno stavko. Kakor poroča »Matin«, so transportni delavci v Roubaix sklenili, da stopijo v solidarnostno stavko.

Politični dogodki.

+ Prepovedan list. Ministrstvo za notranje stvari je s sklepom od 20. avgusta prepovedalo razpečevanje lista »Neues Wiener Journal«, ki izhaja na Dunaju, ker objavlja žaljive vesti in beležke, kaznive po čl. 11. tiskovnega zakona. — Z ozirom na to, da se prepove vsak dan kak list, bomo v našem listu imeli odslej posebno rubriko: Danes prepovedani listi.

+ Vzor-načelnik ministrstva. Belgrajski list »Balkan« je svoječasno razkril razne nečedne mahinacije, ki jih je zakrivil šef osebnega oddelka v notranjem ministertvu, Nikola Petrović. Le ta ni dementiral teh vest, pač pa je poslal uredniku »Balkana« pismo, v katerem poleg drugega pravi: »Pozivam vas, da tekom treh dni prekličete vse, kar ste o meni pisali, sicer vas ubijem kot psa.« Urednik »Balkana« je to priobčil s pozivom na ministra Pribičevića, da ga brani pred tem človekom. Značilno za tega vzornega načelnika je na vsak način to, da ne prekliče, kar je o njem pisal »Balkan« in tudi ni uložil proti listu tožbe, ampak samo grozi s tem, da bo ubil urednika...

+ Proti verskim šolam. Pooblaščen minister za Slovaško je zbiranje darov za ohranitev konfesionalnih šol na Slovaškem prepovedal. S tem so se stremljenju slovaške ljudske stranke tudi uradno postavili nasproti.

+ Finančno stanje čeških občin osvetljuje »Pozor«. Največ dolgov ima Brno z 49 milijoni kron. Potem pride Praga z 34 in pol milijona, daleč zadaj so Plzen z 7 in pol, Liberec z 5, Procnice z 3 in tričetrtine, Znojmo z 3, Kladno z 2 in Olomuc 1.8 milijoni kron.

+ Slovaška komunistična stranka je sklenila, kot poroča »Pragai Szemle«, da se ne bo priključila praški komunistični stranki.

+ Poljske finance. V časopisu »Gazeta Bankowa« izišli članek Vitolda Gesnerja kaže, da so dolgovi poljske države pri deželni banki, kjer dobiva posojila, bili izza obstoja republike skoro vedno od vseh bankovcev v prometu. Kroženje bankovcev in državni dolg sta bila do sedaj neprenehoma v približno enakem odstotnem razmerju med seboj. V prvi periodi od 11. novembra 1918 do 30. junija 1919 so narasli bankovci v prometu od 1.193 na 1.784 milijard (t. j. za 49 %), nasprotno pa so znašali 31. decembra 1919 že 5.3

milijard, kar pomeni prirastek za 197 %. 30. junija 1920 so znašali bankovci v prometu 21.7 milijard in 31. decembra 1920 je bilo že 49.4 milijard izdanih. Avtor pripisuje to znatnim naročilom za vojne svrhe v inozemstvu in na s tem zvezana plačila. Ker pa bodo vojni stroški pravzaprav plačani šele po vojni, znašajo bankovci v prometu že 31. maja 1921 nič manj kot 94.576 milijard. Istega dne znaša državni dolg pri deželni banki 117.625 milijard.

— **Rumunija naj plača odškodnino Ogrski.** Medzavezniška Reparaćijska komisija v Budimpešti je glasom časopisnih poročil zahtevala, da naj Rumunija plača odškodnino 54 milijard kron za med zasledbo Ogrske po Rumuniji narejene rekvizicije in škodo.

— **Napredovanje Grkov v Aziji.** Grška armada je v svojem pohodu zasedla črto Kiezib—Boju—Saritacy—Nishar. Kemalistične čete se umikajo. Grške čete so ujele 4000 sovražnikov. Mustafa Kemal pašja baje namerava poiskati vzhodno od sedanjih bojišč mesto, kjer se bo spustil v odločilno bitko in bo eventualno izročil Angoro.

Dnevni dogodki.

— **Uredbo o delavskih zbornicah** za Hrvatsko in Slavonijo s sedežem v Zagrebu, za Slovenijo s sedežem v Ljubljani, za Bosno in Hercegovino s sedežem v Sarajevu, za Dalmacijo s sedežem v Splitu, za Vojvodino s sedežem v Novem Sadu objavlja 99. štev. »Uradnega lista« z dne 20. t. m.

— **Cerkvena tiskarna v Belgradu.** Povodom bivanja pravoslavnega škofa iz Uzić v Ameriki, so mu darovali Amerikanci popolno tiskarno. Prišla bo v prihodnjih dneh v Belgrad. Porabljali jo bodo izključno za tisk cerkvenih knjig in verskih spisov.

— **Peter Boborykin umrl.** 12. avgusta je umrl najstarejši med sedaj živečimi romanopisci, Peter Dimitrijevič Boborykin. Rojen je bil 1836.

— **Ruski zgodovinar F. F. Zeehl** je umrl v 76. letu pred nekoliko dnevi. Bil je okoli 30 let profesor pravnih slovanskih starožitnosti na varšavskem vseučilišču. Za boljševiskega režima je bil profesor na donskem univerzitetu v Rostovu, kjer je tudi umrl.

— **Ruski pesnik Aleksander Blok umrl.** Preko Helsingforsa javljajo, da je v Petrogradu umrl začetkom tega meseca na skorbutu in vsled stradanja ruski pesnik Aleksander Blok. Bolan je mislil odpotovati s svojo ženo na Finsko in sovjetska vlada mu je že odobrila to potovanje. Smrt mu je zadušila vse načrte.

— **Privilegij francoskega jezika.** Na seji francoske akademije je bila v očičled washingtonske konference izražena želja, da naj francoski ministrski predsednik spoštuje privilegij francoskega jezika, ki je že dve stoletji star in ki je usposobil francosčino zaradi njene jasnosti za izvrstno diplomatično sredstvo.

— **Vranglovi vojaki v Braziliji.** Brazilska vlada je odklonila drugi transport Vranglovih vojakov, ki je prispel. Parnik z vojniki je poslan nazaj v Rusijo. Za vzrok navajajo dejstvo, da Vranglovi ljudje niso pripravljeni za poljedelska dela. Prvi transport, ki je prispel pred mesecem dni, je zaposlen na farmah v San Paulo, toda farmerji z ljudmi niso zadovoljni.

— **Velikanska produkcija avtomobilov v Ameriki.** Ford Motor kompanija v Detroit, Mich., hoče izgotoviti v tekočem

mesecu 123.200 avtomobilov in traktorjev ali 4063 na dan.

— **Rekord v plavanju.** Šved Armborg je dosegel kilometrski svetovni rekord v prostem plavanju.

— **Ker je odstranil uradni pečat z aparata** za izdelovanje mineralne vode, je bil Lovro Rogelj z Vrhnik obsojen na 250 kron globe.

— **Velik gozdni požar.** Pred nekaj dnevi je nastal na otoku Pelješac gozdni požar, ki je kmalu zavzel velik obseg. Končno se je posrečilo ogenj po nekaj dnevih pogasiti. Škoda znaša več milijonov kron.

— **Razbojniki umorili 7 kmetov.** Na planini Priboj v Bosni so pastirji našli trupla sedmih kmetov popolnoma razmesarjena. Ti kmetje so šli kot vodniki z orožniško patruljo, ki je preganjala razbojnike. Med potjo so se oddaljili od patrulje in razbojniki so jih iz maščevanja pobili.

— **Nesreča na Donavi.** Kakor poročajo današnji jutranji listi, se je zgodila v nedeljo dopoldne v bližini Kremsa velika nesreča. Parnik »Danubia«, ki je vlekkel za seboj vlačilca, se je pogreznil. Dva mašinista, ki sta bila zaposlena v kurilnici, sta se zadušila. Kmalu nato je došel na mesto nesreče vlačilec Czerhalom, last madžarske paroplovne družbe. Strgle so se vrvi in tri ladje, ki jih je vlekkel, so zadel ob strmo nabrežje in se poškodovale. Tovor, 80 vagonov soli za Madžarsko, se je potopil. Škoda znaša 30 milijonov kron.

— **General Kövesz — trafikant.** Bivši avstrijski general Kövesz je zaprosil, da sme odpreti v Budimpešti trafiko. Finančno ministrstvo mu je prošnjo ugodno rešilo in general s svojim sinom že prodaja cigare in cigarete.

— **Ferdinand Bolgarski zblaznel.** Listi poročajo: Bivši car Ferdinand, ki sedaj biva v Nemčiji je zblaznel. Trdi, da je dobil svetovno vojno in da je postal gospodar sveta. Vsak dan ima s svojimi slugami velik sprejem, pri čemer vsak njegov sluga predstavlja premaganelega tujeja vladarja.

— **Cesarski valučni tihotapci.** Pred nedavnim časom je v Zurichu bankrotirala velika banka Schlegel. Ob tej priliki je izgubil tudi bivši cesar Karl 16 milijonov in nadvojvoda Maks 4 milijone kron. Oba sta potem te banke izvrševala razna tihotapstva in pri tem precej zaslužila. Ker se boji, da bi to prišlo pred sodnijo, ni nobeden od njiju vložil proti banki tožbe za izgubljene milijone.

Ljubljanski dogodki.

Ij žalni obredi v stolnici. Danes ob 10. uri je prevzvišeni g. knezoškof Jeglič ob asistenci gg. kanonikov izvršil žalni obred ob priliki pogrebne dne kralja Petra. Stolni cerkveni pevski zbor pomnožen s pevci »Ljubljanec« je pel »Miserere« od Palestrine. Obredu so prisostvovali zastopniki vlade, vojaških in civil. oblasti, mnogobrojni uradniki, zastopniki društev in korporacij in številno občinstvo. Obred se danes popoldne ob 6. uri ponovi in ga bo izvršil prev. škof sam.

Ij Udruženje gledaliških igralcev, odbor »Ljubljana« je povodom smrti kralja osvoboditelja imelo dne 19. t. m. žalno sejo ter odposlalo pokrovitelju Udruženja Nj. Visočanstvu regentu Aleksandru žalno

— **III. Porotno zasedanje** se prične pri deželnem sodišču v Ljubljani v ponedeljek, dne 29. avgusta zoper Marijano Krekovo in Katarino Aleksejevičovo zaradi hudodelstva umora; na torek, dne 30. avgusta 1921 zoper Jakoba Avšiča zaradi

hudodelstva požiga in zoper Alb. Schlegla zaradi hudodelstva goljufije; na sredo, dne 31. avgusta 1921 zoper Martina Ravnikarja zaradi hudodelstva uboja in zoper Martina Guzelja zaradi hudodelstva roparja; na četrtek, dne 1. septembra zoper Ljudevita Kosa in pa zoper Julija Derganca zaradi hudodelstva tatvine, ena razprava se na ta dan še razpiše; na četrtek, dne 2. septembra zoper Mihaela Friškoveca zaradi hudodelstva umora in zoper Jerneja Špirna zaradi hudodelstva uboja; na soboto, dne 3. septembra je razpisanih več razprav zaradi pregreškov zoper varnost časti izvršenih po tiskovinah; na ponedeljek, dne 5. septembra zoper Alojzija Tomažiča zaradi hudodelstva umora in na torek, dne 6. septembra zoper Florijana Muleja in Franceta Meršola zaradi hudodelstva umora. Daljne razprave se še odrede, čim postanejo obtožnice pravnomočne.

Ij **Umazanost.** Pred okrajnim sodiščem v Ljubljani se je odkrila te dni umazanost nemške milijonske tvrdke akumulatorjev, ki je tudi v Ljubljani zastopana. Tvrdka je sprejela v službo mladega eksportnega akademika, katerega je sijajno plačala s 700, pozneje pa s 1000 kronami mesečno. Odtegovala mu je seveda tudi prispevke za zavarovanje. Fant je napravil pri nekem svojem znancu 1200 kron dolga. Ker je znanec pritiskal, naj mu dolg vrne, se je revež izpotalil in je nameraval na svoj račun prodati nekaj žice, katero je vzel iz skladišča. Stvar se je izvedela. Revež je bil obsojen v 3 dnevni zapor.

Socialni vestnik.

Iz nasprotnega tabora. Dne 7. avgusta in naslednje dni je zboroval v Lucernu socialistični kongres kovinskih delavcev. Zastopane so bile: Belgija, Danska, Nemčija, Anglija, Poljska, Norveška, Švica, Češka in Ogrska. Švica je stavila predlog, da je načelo zveze kovinskih delavcev, da strokovna organizacija sama ne zadostuje, ampak da se mora prevzeti tudi proizvodnja. Nemčija je predlog podpirala. Francozi zastopniki so se izjavili, da je predlog preveč političen, angleški zastopniki so se Francozom pridružili. — Prvi teden avgusta so v Ploesti zborovale socialistične stranke Rumunije ter ustanovile federacijo socialističnih strank v Rumuniji. Pridružile so se mednarodni delovni zvezi socialističnih strank ter označile kot svojo nalogo borbo proti reakciji. — Začetkom meseca avgusta je v Haagu zborovala social. mednarodna konferenca rudarskih delavcev. Zastopane so bile: Nemčija, Anglija, Francija, Belgija in Nizozemska. Utrdilo se je, da se rudarstvo povsod nahaja v dobi krize, ki jo povzročuje dejstvo, da je nadovala upotreba rudarske proizvodnje. Delati je na to, da se vsa industrija vrne k normalnemu gospodarskemu položaju in da se uresniči zahteve strokovnih organizacij.

Ženski vestnik.

Nove narodnogospodarske ustanove v Nemčiji. Centralna zveza nemških konzumnih društev, ki ima svoj sedež v Hamburgu, je pred časom sprožila misel, da morajo tudi konsumenti dobiti svoj javnopravni interesni zastop. Taka zastopstva imajo že trgovci in vsi produktivni stanovi, a konsumenti, gospodinjstva, katerim je koncem

koncev namenjeno vse gospodarstvo, še nimajo svojega javnopravnega zastopa, ki bi branil njihove interese. Zveza je začela to misel takoj uresničevati ter na lastno pest ustanovljati potrošniške zbornice, ki jih je doslej po vseh velikih mestih Nemčije 19. Zveza je v te zbornice pritegnila tudi zastopnike ozir. zastopnice stavbnih združenj in gospodinskih društev. Sedaj se zveza bori za to, da dobe potrošniške zbornice javnopravni značaj.

Iz tega gibanja za potrošniške zbornice se je pa med nemškimi gospodinjami porodila še druga misel: konsumna društva naj le imajo svoje potrošniške zbornice, v katerih naj sodelujejo tudi ženske, toda gospodinje morajo dobiti še svoje lastne interesne zastope: gospodinske zbornice. Dasi gre namreč skozi roke gospodinje 66 odstotkov vsega prisluzenega denarja, vendar tvori nakup potrebščin le neznamen del gospodinskega delokroga. Vse važnejša je smotrna, pravilna priprava in uporaba kupljenega blaga. »Gospodinjstvo« — tako vtemeljuje zahtevo po gospodinskih zbornicah Elizabeta Boehm-Langarben v berlinski »Frau« (julij 1921) — je nositelj družine in s tem nositelj dobrega in zla za vsakega posameznika, njemu mora koncem koncev vse drugo služit: produkcija in poraba, trgovina in tehnika. Njegova prva služabnica pa je gospodinja! Povzdiga gospodinje v izobrazbi in delovanju bi bila najvažnejša naloga gospodinskih zbornic. Nepregleden delokrog se tu razvija pred nami. Pomislimo samo na področje prehrane! Večina bolezni izvira iz napačne prehrane. Vzemimo dalje higijeno, obleko, modo in pomislimo na vpliv gospodinskih zbornic na industrijo, ki bi bila potem podrejena nadzorstvu konsumentov in ne bi več izdelovala zdravju škodljivih stvari, na vpliv na trgovino, da takih stvari ne bi širila več, na vpliv na gospodinje, da takih stvari ne bi več kupovale!

Misel gospodinskih zbornic bo v Nemčiji tem lažje prodira, ker imajo nemške gospodinje že dve močnejši poklicnostrokovni organizaciji: Državno zvezo kmetijskih gospodinskih društev in Zvezo nemških gospodinskih društev, ki se pravkar pripravljata, da se združita v kartel.

Odgovorni urednik Anton Marinko.
Izdaja konzorcij »Novega časa«.
Tiska jugoslovanska tiskarna v Ljubljani.

Danes ponoči je odšla med nebeške angelce naša ljubljanka

Milena

učenka II. razreda.

Njeno truplo odpeljemo jutri v torek ob 5. uri popoldne iz deželne bolnice k Sv. Križu.

Ljubljana, dne 22. avgusta 1921.

Rodbina prof. Sušnik-ova.

Gradbeno podjetje

ing. Dukić in drug

LIUBLJANA, Resljeva cesta 9.

se priporoča za vsa v to stroko spadajoča dela.

Joža Likovič.

Ena izmed fisočernih.

Prav mnogokrat se spomnim deklice, ki sedi ob roži in streže železnemu otročaju.

Tiste dni nekoč, ko smo bili še vedri mladosti in se nam rekli, da hodimo v šolo, so nas peljali ogledat si kulturno napravo; peljali so nas v tovarno. Dimnik, ki se je koraj ostala zolta poslopja zdaj pa zdaj porajal iz slezkega mraku, ji je dajal neko nelično vitkost; zvedavost, kakor jo imajo kosorepi psi s fosforno-zelenimi očmi, je puhtela iz tiste razbeljene samote, ki je čepela kakor objestna mačka na tem šumečem prostoru. Sedaj pa sedaj je pretrgalo to zrumenelo tišino rohnjenje, udari, satansko režeči brlžgi... Zrak se je težko zgibal; tudi ta je bil rumen, kot bi plapolale zolte človeške kože, napete v vročini, že skoro izsušene. Ako se je za hip razpustil ta dimasti mrak, se je zgornjo slepečo nebo s pečečimi lišaji; prav taki so bili oblaki, slizki za pogled, vozgrovito nabrani, kakor lišaj na ograji...

Vstopili smo otroško-radovedni. Ko smo romali pot mimo škripajočih, hreščočih osi, mimo ognjenih nakel, svetečih črnih teles, ki so spaljena od razbrzdanih žerjavic odsevala kakor ogljeno nebo in zvepljenih bliskih, ko smo tihotapili mimo bobnečih peči, ki so s satansko surovostjo, hehetajoče grozile medlečim žarnicam, da jih nadavijo s svojimi bijočimi

zublji... mimo tekočega železnega ognja, ki je sikal, s krvavimi pestmi grozil, da skoči nad to mrgolečo kretanje pretegnjenih hrbtov, žilavo trumo zagorelih rok, ki jih obkroža kakor obroč mrtvaški pot iz strahu pred temi hlatajočimi, železnimi Centavri... od strojev, ki šele pogrkujejo, mrmrajo kot zaspan lev, ki ga slepi jutranje sonce, da se ne more zagristi v žehteč drob, mimo vzbuhnenih črnih glav-elektromotorjev, ki piskajo kakor sršec gad, ko ga vtakneš v precep, pa do odvodnih žic, ki plehko, nagajivo javkajo, da te stresa naježen pot, kakor bi ti položili krastačo na srce... ko smo bežali mimo bijočih repov transmisijskih jermenov in medenih nozdrvi kotlov, smo se utrudili v tej neutrušeni preplavi železnega topota. Duše so se nam sklonile, zaprle, kot rožam beli listi čas pred grožčo nevihto.

Vročično sopeči smo gledali, strmeli... zdaj se nam je pogled zlomil ob bliskovitih naletih regulatorja, ki se nagajivo vrti nad turbino in se zdi kakor da čas vozlja in razpreda nad maso mrežo majavega sijaja, iz katerega pa peči groza in blebda beda; pa zopet smo se čudili živahnim dlanem, ki so z virtuosno-hitrim uravljanjem ventilov, otroško-vpijočih zaklopov temperirale to besno zaletavanje divjajočih želez, da je zlagoma brnelo: Naprej — ne nazaj, naprej...

Prišli smo v oddelek za delavke; postalo mi je lažje, oddahnil sem se. Tu pa tam je še prihuljeno zabrnelo, sicer se je

pa pekoč molk plazil med vročino belino sten. Včasih se je dvignilo katero telo, pa je zopet palo nazaj v omrtavelost. Sunkoma so vršile enolično delo, ubijajoče v svoji enakomernosti. Okruto prižete na stroj se niso zanimale za nas. Le tu in tam je iskalo kako oko pot med dušičimi stroji, pot ven, v vonjajoči dan iz te železne vročine; pa je pribežalo nazaj, splašeno kakor pišče pred temi železnimi, življenje pijočimi podlasicami; včasih je katera izmed mlajših vggla težko kito sparjenih las nazaj, da jih ne bi izbičali prašni vrtinci stroja. Pa je zopet ležal nad temi deklarimi železa mir, ukazan mir; le stroji so vresčali, vsiljivo, kakor bi lajala ščeneta nad tujcem, ki gre mirno svojo pot. — Zaostal sem za ogledujočimi pri nekem stroju. Stregla mu je deklica pšenično-zlatih las, belih, mlado-nežnih rok. Kakor bi metal lilije pod kopita črnih konj sem občutil, ko je tolažila stroj, kot kakšnega razposajenega otročaja; z nečuvno urnostjo je pokladala stroju blago; zraven nje je klico še tiho življenje: rdeča roža v kozarcu. Pogledala me je nagloma, kakor bi se bala. Kaj sem ji bral v očeh, ne vem: morda otožno hrepenenje vsled neusmiljene razpaljenosti, ki sesa gole lakti do pijanosti, morda strasten odpor proti puhčim objemom razgretih želez — premlad sem še bil, prelahek za to težko življenje; nisem razumel vlažnega nasmeha, ki je prosil malo solnce, ne ostro začrtanih ust, izklesanih v tem kipečem obtoku

napora; vedel nisem zakaj tisti dolgi, bolni pogled, zakaj sklonjeno telo med brenčočimi, medenimi osami, ki ne pikajo, ampak pijo, počasi izsrkavajo sočnost življenja, da me je še danes ob tem spominu strah, bolno kot bi mi kdo vlekel počasi iglo z nitjo skozi osrčje, počasi, kakor diha čas ob trenutkih... Tega nisem razumel — a občutil sem nekaj kakor tretje — neznanega. Rad bi jo peljal ven pod polno — odprto nebo, a si je nisem upal. Bal sem se iti skozi v blazen ples zagnane li-jake razbeljenih svodov, skozi tisti medleči pomrak, ki kakor zvez s trepetajočimi nozdrvi voha za plenum... Sklonila se je k roži, telo se ji je zopet zivilo v krčevitem sunku, kajti železni otročaj je že blazno vpil, hropel: Ne čakaj — naprej, ne čakaj.

Bežal sem ven iz tega peklenkega peketa železnih Centavrov, topota divjih, medenih konj, proč od razbrzdanega rezgeta razpaljenih, broninih žrebet, ki hrskajo za toplo krvjo, proč od hihitajočih sten, ven iz mrmrajočih zidov.

Rumenopolta je stala v daljavi tovarna, odurna do nagosti, režeča se, hlatajoča...

V časih, kadar so medle večerne zarje strastno pričele v zadnjem objemu na zaspane zidove mesta, se vržem v valovje plime delavskih mas. Kakor žirafe, ki vohajo za večernim vetrom, so nelične tovarne. Zdaj pa zdaj se zgane nad njimi, morda vohajo za novim življenjem, ker se je deklica ob roži že zgrudila.